

ฟรานซ์ ลิสต์ คีตกวีเอกแมกยาร์

อนันต์ชัย เลาหะพันธุ์ *

ในบรรดาคีตกวีและนักดนตรีแห่งคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ฟรานซ์ ลิสต์เป็นผู้หนึ่งที่มีชื่อเสียงมากที่สุด ตลอดชีวิตการเป็นนักดนตรีอาชีพกว่า ๖๐ ปีของเขาได้มีบทบาทในฐานะเป็นนักเดี่ยวเปียโนมือเยี่ยมและคีตกวีเอกแนวจินตนิยมที่เดินทางเปิดการแสดงคอนเสิร์ตทุกหนทุกแห่งในทวีปยุโรป เขาได้รับการยกย่องว่าเป็นคีตกวีคนแรกที่เกิดประดิษฐ์ฟอร์มการบรรเลงวงออร์เคสตราที่เรียกว่า "Symphonic Poem" โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากบทโคลงของนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงเช่น เซกสเปียร์, เกอเธ่, ฮิวโก้ และลามาร์ติน เป็นต้น นอกจากนี้เขายังมีผลงานคีตนิพนธ์ชุดอื่น ๆ อีกมากมายหลายร้อยชิ้น ซึ่งยังคงเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

ใน ค.ศ. ๑๙๙๖ ที่ผ่านมานี้เป็นวาระครบรอบวันเกิดที่ ๑๗๕ ปี ของลิสต์ หลายประเทศได้จัดให้มีงานเฉลิมฉลองโอกาสพิเศษนี้ติดต่อกันถึง ค.ศ. ๑๙๙๗ ** บทความนี้เป็นการเล่นชีวประวัติสังเขปของฟรานซ์ ลิสต์ เพื่อเป็นการระลึกถึงเขาและร่วมฉลอง "๑๗๕ ปี ฟรานซ์ ลิสต์" คีตกวีผู้เป็นอมตะของโลกดนตรีนี้ด้วย

เด็กอัจฉริยะ

ฟรานซ์ ลิสต์ (Franz Liszt หรือเขียนเป็นภาษาฮังการีว่า Ferenc Liszt)

เป็นชาวแมกยาร์หรือฮังการี เกิดเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๑๑ ณ เมืองอุบอร์เจน ทางตะวันตกของฮังการีหรือปัจจุบันคือเมือง

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** สำหรับประเทศไทย สถานทูตสาธารณรัฐประชาชนฮังการีได้รับร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาจัดงานนิทรรศการ "๑๗๕ ปี ฟรานซ์ ลิสต์" ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันที่ ๕-๑๓ ธันวาคม ๒๕๒๕ และคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ณ พระตำหนักบัวขลุ พระราชวังสนามจันทร์ ในวันที่ ๕-๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐

ไรคิงในประเทศออสเตรีย เป็นบุตรโอรสของครอบครัวอากัมและแอนนา ลิสท์ ซึ่งเป็นครอบครัวชนชั้นกลาง อากัมผู้บิดานั้นมีอาชีพเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ของราชสกุลเอสเตอร์ฮาเซ่

ตระกูลลิสท์เป็นตระกูลที่สนใจในตำราดนตรีและเป็นนักดนตรีสมัครเล่น ปู่ของลิสท์เป็นนักออร์แกนและผู้คุมวงนักร้องประสานเสียงแห่งเอสเตอร์ฮาเซ่ ส่วนบิดาก็สนใจดนตรีมาแต่เยาว์วัย อากัมเคยฝึกฝนและเรียนดนตรีประเภทต่าง ๆ ในชั้นมัธยมศึกษาและเล่นได้ดี แต่เนื่องจากฐานะทางครอบครัวไม่มั่นคงนัก เขาจึงตัดสินใจเลิกเล่นความตั้งใจจะเป็นนักดนตรีอาชีพและหันไปเรียนวิชาชีพอื่นแทน อย่างไรก็ดีในช่วง ค.ศ. ๑๘๐๕-๑๘๐๘ อากัมเคยประกอบอาชีพเป็นนักดนตรีที่เมืองคัสมาร์ตัน (ปัจจุบันคือเมืองไอเซินในออสเตรีย) เขาสามารถบรรเลงเปียโนได้อย่างไพเราะและเคยร่วมแสดงกับวงออร์เคสตราที่นั่น ดังนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจว่าเขาจะเป็น "ครูดนตรีคนแรก" ของลิสท์ และเป็นผู้ถ่ายทอดนิสัยการรักดนตรีให้แก่บุตรชายตั้งแต่เยาว์วัย เมื่อลิสท์อายุได้ ๒-๓ ขวบ ก็

เริ่มคุ้นเคยกับเสียงเปียโนที่พ่อเล่น ตลอดจนเสียงดนตรีของพวกยิปซีและเพลงพื้นเมืองที่เพื่อนบ้านนิยมขับกล่อมในยามว่าง พ่อสอนเปียโนให้แก่ลิสท์เมื่ออายุไม่กี่ขวบ พออายุได้ ๗-๘ ขวบ ลิสท์สามารถแสดงเดี่ยวเปียโนและร่วมบรรเลงในวงคอนเสิร์ต ณ เมืองบาเดน (Baden bei Wien) ในปลายฤดูร้อน ค.ศ. ๑๘๑๙ ซึ่งสร้างความประทับใจและมหัศจรรย์ใจให้แก่ผู้ชมเป็นอันมาก จนมีผู้ชานานามให้เขาว่าเป็น "เด็กอัจฉริยะ" (child prodigy) ในปีต่อมาเมื่อลิสท์อายุได้ ๙ ขวบ เขาได้รับเชิญให้ร่วมในคอนเสิร์ตที่วังเอสเตอร์ฮาเซ่ในพอซโซนี่ ลิสท์สามารถสร้างศรัทธาและความชื่นชมให้แก่พวกขุนนางด้วยลีลาการตีเปียโนที่คล่องแคล่วของเขาจนขุนนางเหล่านั้น (รวมทั้งเจ้าชายแห่งเอสเตอร์ฮาเซ่) ต่างร่วมกันอุปถัมภ์ออกค่าใช้จ่ายต่างๆ ให้ลิสท์ได้มีโอกาสเรียนและฝึกฝนวิชาการดนตรีอย่างจริงจังในสถาบันการดนตรีที่กรุงเวียนนา นครหลวงของจักรวรรดิออสเตรีย ซึ่งเป็นศูนย์กลางของดนตรีที่สำคัญของยุโรปตะวันออกในเวลานั้น

ลิสท์เรียนเปียโนกับคาร์ล เซอร์นี ครูเปียโนที่เชี่ยวชาญที่สุดผู้หนึ่งในกรุงเวียนนา

ที่บิดาเคยพาไปรู้จักแล้วตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ^๑ และเขาได้ศึกษาทฤษฎีทางดนตรีและพื้นฐาน การประพันธ์เพลงกับแอนโทนีโอ ซาเลียร์ ครุฑดนตรีคนเดียวกับที่เคยสอน ชูเปิร์ต และ เบโธเฟิน คีตกวีที่มีชื่อเสียงของปลายคริสต์ ศตวรรษที่ ๑๘ และกิ่งแรกของคริสต์ศตวรรษ ที่ ๑๙

เริ่มอาชีพนักดนตรี

ลิสต์อาศัยอยู่ในกรุงเวียนนาเป็นเวลา ๒ ปี ในระหว่างนั้นเขาได้แสดงความสามารถ และพรสวรรค์ทางดนตรีให้เป็นที่รู้จักกันโดย ทั่วไป และได้แต่งเพลง “*Variation on Diabelli's Waltz*” ขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นคีตกวีคนรุ่นแรกที่สร้างชื่อเสียงให้เขา ในฐานะเป็น “คีตกวี” ผู้หนึ่ง นอกจากนี้เขายังได้รับเกียรติให้แสดงเดี่ยวเปียโนในงาน สำคัญต่าง ๆ และในการแสดงครั้งหนึ่งที่

Vienna Redoute เดือนเมษายน ค.ศ. ๑๘๒๓ เบโธเฟินในบัจฉิมวัยซึ่งอยู่ในกลุ่มของผู้ ฟังรู้สึกประทับใจในความสามารถและความ เป็นอัจฉริยะทางดนตรีของลิสต์มากถึงกับเข้า มาโอบกอดและจูมพิตที่หน้าผากของลิสต์เมื่อ การแสดงสิ้นสุดลง หลังจากนั้นไม่นาน ครุฑ ดนตรีทั้งสองได้แนะนำให้ครอบครัวของลิสต์ พา “เด็กอัจฉริยะ” วัย ๑๒ ปี^๒ ไปศึกษา ดนตรีต่อที่สถาบัน Conservatoire de Musique ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส แต่ ก่อนที่จะไปยังกรุงปารีส ลิสต์มีโอกาสดลับ ไปเยี่ยมประเทศบ้านเกิดที่กรุงบูดา และแสดง คอนเสิร์ตที่นั่น เขาประสบความสำเร็จอย่าง มากจนได้รับการขอร้องให้แสดงคอนเสิร์ต อีกหลายครั้งตามเมืองสำคัญต่างๆ ในเยอรมนี ระหว่างทางที่ไปกรุงปารีส แต่น่าเสียดายอย่าง ยิ่งที่แผนการเรียนดนตรีต่อของลิสต์ในสตา- บัน Conservatoire de Musique ต้องล้มเลิก

^๑ เขอร์นให้สัมภาษณ์ในหนังสืออัตชีวประวัติของเขาตอนหนึ่งไว้ว่า

“(ลิสต์) เป็นเด็กซุกซน ดุขโรก ในขณะที่ดัดเบโนตัวก็โง่งนแทบจะพลัดตกจากเก้าอี้เหมือน กับคนเมาเหล้า บ่อยครั้งข้าพเจ้าคิดว่าเขาจะพลัดตกมากองกับพื้น วิ่งเล่นเปียโนของเขาโดยไม่ใช้วิธีการปกติ เลย ไม่มีระเบียบ สับสน เขาใช้วิธีการใช้นวมอเพียงเล็กน้อย ดังนั้นเขาจึงพรมนิ้วไปทั่วคอร์ดอย่างไร เหตุผล แต่กระนั้นข้าพเจ้าก็ทึ่งในความสามารถพิเศษของเขาที่ธรรมชาติสรรสร้างมาให้ เขาเล่นเพลงตามที่ ข้าพเจ้าเล่นให้ดูเป็นไปอย่างธรรมชาติจริง ๆ ใครเห็นจะต้องรู้ว่าธรรมชาติได้สร้างนักเปียโนขึ้นมาอีกคน”

รายละเอียดดูใน Walker, Alan, “Liszt and Vienna,” *New Hungarian Quarterly*, Vol. 100 Budapest : Lapkiado Publishing House, Winter 1985, pp. 253-262.

ไป เนื่องจากเขาเป็น “คนต่างชาติ” ที่ขัดต่อระเบียบการรับนักเรียนของสถาบันแห่งนี้ อย่างไรก็ตามหนังสือแนะนำตัวลิสต์จากขุนนางซังกาเรียนและออสเทรียก็ช่วยเปิดประตูให้ลิสต์ก้าวไปสู่แวดวงสังคมชั้นสูงของฝรั่งเศส โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ซาลอน” ของขุนนาง (aristocratic salons) ในกรุงปารีส ลิสต์ได้รับเชิญให้แสดงในงานสำคัญ ๆ ต่อหน้าขุนนางและพระพักตร์ของเจ้านายชั้นสูง ซึ่งรวมทั้งดยุกแห่งออร์ลีอันส์ (ภายหลังเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าชาร์ลส์ที่สิบ (ค.ศ. ๑๘๒๕-๓๐) และใน ค.ศ. ๑๘๒๔ ลิสต์ได้เปิดแสดงคอนเสิร์ตของตัวเองครั้งแรก ซึ่งสร้างชื่อเสียงโด่งดังให้แก่เขาอย่างมากจนกระทั่งเขาได้รับสิทธิพิเศษไม่ต้องจ่ายเงินค่าใช้สถานที่หรือค่าแสดงของวงออร์เคสตราแก่โรงอุปรากรปารีส (The Paris Opera House)

อย่างไรก็ตาม แม้ลิสต์จะประสบความสำเร็จใน “อาชีพนักดนตรี” จนนักวิจารณ์ยกย่องให้เขาเป็นยอดนักเปียโนที่ไม่ต้องฝึกฝนเรียนกับครูเปียโนคนใดอีกแล้ว แต่ความสนใจใฝ่รู้วิชาดนตรีของเขาก็กังไม่สิ้นสุดลงเพียงนั้น เขาฝึกฝนเรียนทฤษฎีดนตรีกับครูดนตรีสำคัญ ๆ ของปารีส เช่น แอฟ. ปา

เออร์ ซึ่งได้ช่วยให้คำแนะนำลิสต์ในการประพันธ์ “Don Sanche” อุปรากรองค์เดียวและเป็นอุปรากรเรื่องแรกของเขา

ในฤดูร้อน ค.ศ. ๑๘๒๔ ลิสต์มีโอกาสดำเนินการแสดงคอนเสิร์ตพร้อมกับนักดนตรีสำคัญ ๆ ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษตลอดจนมีโอกาสดำเนินการตีเปียโนหน้าทีประทับพระเจ้าจอร์จที่ ๔ ณ พระราชวังวินเซอร์ นับเป็นเกียรติสูงสุดที่นักดนตรีวัยเพียง ๑๓ ปีจะได้รับ แต่สำหรับอาคัมผู้บิดาแล้ว ความหวังและความทะเยอทะยานที่จะสร้างบุตรชายให้เป็นคีตกวีเอกเช่น “ลีโอโพลด์ โมซาร์ท” ซึ่งมีประวัติเป็นเด็กอัจฉริยะเช่นลิสต์มิได้สิ้นสุดลงเพียงแค่นั้น ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๒๕-๒๗ อาคัมพาลิสต์ตระเวนไปเปิดการแสดงในที่ต่างๆ ในทวีปยุโรป ซึ่งรวมทั้งประเทศอังกฤษอีกครั้งใน ค.ศ. ๑๘๒๗ การเปิดแสดงคอนเสิร์ตในลอนดอนเป็นครั้งที่สองดังกล่าวนั้น ลิสต์ได้แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าเป็นอันมากในการประพันธ์ดนตรีของเขาที่ได้ฝึกฝนเป็นการส่วนตัวกับ อา. เรซา ครูดนตรีแห่งสถาบัน Conservatoire de Musique จนกระทั่งสื่อมวลชนต่างยกย่องผลงานประพันธ์ที่ซับซ้อนของเขาว่าเป็น “ความมั่งคั่งอันยุ่งเหยิง”

(chaotic beauty)^๒ — การเดินทางที่สมบุกสมบันและขาดการพักผ่อนอย่างเพียงพอมีผลให้สุขภาพของทั้งพ่อและลูกทรุดโทรม ในฤดูร้อน ค.ศ. ๑๘๒๗ ขณะที่พักผ่อนในบรูคลอนญ์ อาคัมได้ล้มเจ็บและเสียชีวิตในที่ที่สุด ซึ่งมีผลให้วัยเด็กของลิสท์พลอยสิ้นสติลงด้วย ลิสท์กลายเป็นหนุ่มน้อยที่ต้องรับผิดชอบต่อมารดาและตัดสินใจปัญหาต่างๆ ในชีวิตด้วยตนเองโดยปราศจากการแนะนำหรือชักจูงของบิดาอีกต่อไป เขายกเลิกการแสดงคอนเสิร์ตทั้งหมดและเดินทางกลับกรุงปารีสใน ค.ศ. ๑๘๒๘ และนับแต่นั้นมาจนถึงต้นทศวรรษ ๑๘๓๐ ลิสท์ไม่เคยเดินทางออกจากปารีสไปแสดงคอนเสิร์ตในที่ใด ๆ

ขณะที่พำนักในปารีส ลิสท์เริ่มต้นชีวิตการเป็นครูดนตรีและสอนดนตรีอย่างจริงจัง แต่ไม่เข้าใจเขาก็ตกหลุมรักกับคาโรลิน ลูกศิษย์สาววัย ๑๗ ปี ธิดาของเคาท์แซงต์กริกร์ เสนาบดีผู้หนึ่งของฝรั่งเศส แต่ฐานะที่แตกต่างกัน ของหนุ่มสาวทั้งสองทำให้ลิสท์ถูกเคาท์แซงต์กริกร์ ปฏิเสธความรักที่เขามีต่อคาโรลิน ซึ่งสร้างความเจ็บปวดให้แก่ลิสท์เป็นอันมาก ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๒๘-๒๙ ลิสท์ตัดขาดจากสังคมด้วยการเก็บตัวอยู่แต่ใน

บ้าน และใช้หนังสือเป็นเพื่อนเพื่อลบล้างความปวดร้าว (ขณะเดียวกันก็ทำให้เขาได้รับรู้เรื่องราวและวิชาความรู้ต่างๆ ที่ขาดหายไปเป็นเวลาหลายปีระหว่างการเรียนดนตรีและแสดงคอนเสิร์ต) จนเกิดเป็นข่าวลือกันว่าเขาได้เสียชีวิตไปแล้ว ประสบการณ์ความรักครั้งแรกที่ผิดหวังและเจ็บปวดนี้มีส่วนช่วยหล่อหลอมให้ลิสท์กลายเป็นผู้ชายที่ทะเยอทะยานในถิ่นความรักและแสวงหาความเชื่อมั่นในตัวเองจากบรรดาสาวสวย จนบางครั้งเขาได้รับสมญานามว่าเป็นหนุ่มนักรัก “ดอน ฮวน” แห่งซังการี

กีดกันแนวจินตนิยม

ใน ค.ศ. ๑๘๓๐ เมื่อเกิดการปฏิวัติเดือนกรกฎาคม (The July Revolution) ในกรุงปารีสเพื่อต่อต้านการใช้อำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของพระเจ้าชาร์ลส์ที่สิบนั้น แนวคิดเสรีนิยม ชาตินิยม และจินตนิยมที่แพร่หลายทั่วฝรั่งเศสได้มีอิทธิพลต่อความคิดคำนึงของประชาชนไม่น้อย โดยเฉพาะต่อ “ชาวกรุง” ในปารีส ที่กลายเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ของบรรดา “พวกก้าวหน้า” ทั้งหลาย จึงไม่เป็นที่แปลกใจว่าลิสท์ซึ่งเติบโตในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแบบชาว

^๒ เข้าใจว่าผลงานของลิสท์ชิ้นนี้คือ “Matediction”

ฝรั่งเศสจะได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดดังกล่าวนี้ด้วย ลิสท์กลายเป็นนักดนตรีในกลุ่ม “จินตนิยม” (Romantic) ที่ผลงานในช่วงระยะเวลานั้นและสมัยต่อมาสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกละเอียดอ่อนของมนุษย์ ตลอดจนความต้องการที่แท้จริงของอารมณ์และหัวใจ เนื้อหาของเพลงจะอ่อนหวานไพเราะ แต่ในบางครั้งจะปลุกเร้าอารมณ์ สร้างความคึกคัก และตื่นเต้นไปตามจินตนาการของผู้ประพันธ์

ในระหว่างการปฏิบัติ ค.ศ. ๑๘๓๐ ลิสท์พบกับคีตกวีแนว จินตนิยมที่สำคัญคือ ปากานินี เสียงไวโอลินของเขาได้มีอิทธิพลต่อการตัดแปลงวิธีการเล่นเปียโนของลิสท์ เป็นอันมาก และเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญในการประพันธ์เพลงชุด “*Grand Fantasie de bravoure sur la clochette de Paganini*” สำหรับการบรรเลงเปียโน

นอกจากปากานินีแล้วในช่วงทศวรรษ ๑๘๓๐ ลิสท์ยังมีโอกาสรู้จักกับบุคคลที่สำคัญ ๆ ทั่วยุโรปรวมทั้งคีตกวีเอกร่วมสมัยคนอื่น ๆ เช่น แบร์ลิโอซและโชแปงซึ่งต่อมาได้เป็นสหภาพสนิทของลิสท์ ในช่วงระยะเวลานี้เองที่ลิสท์ได้เริ่มนำเอาความซาบซึ้งและความประทับใจในกวีนิพนธ์มาประพันธ์ร้อยเรียงเป็นเสียงดนตรีจนกลายเป็นที่มาของแบบฟอร์มการบรรเลงออร์เคสตราที่เรียกว่า “Symphonic Poem”

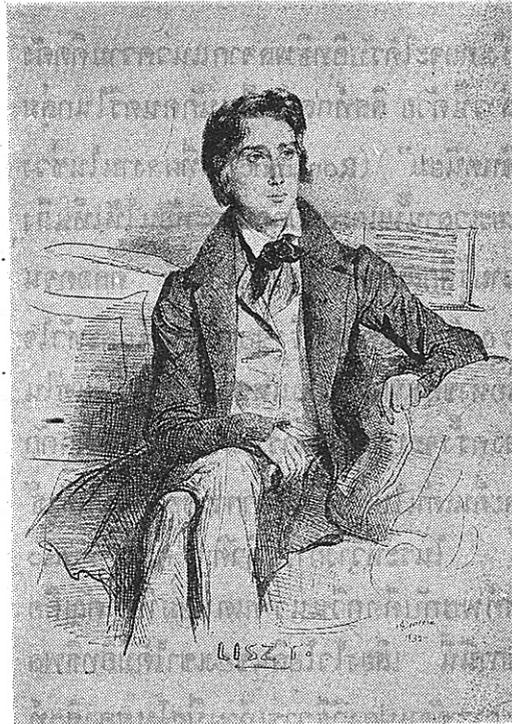
“โรคคลั่งไคล้ลิสท์” ในหมู่สตรี

ลิสท์ไม่เคยสมรสอย่างเป็นทางการ แต่เขาก็มีความสัมพันธ์กับสตรีมากมาย “โรคคลั่งไคล้ลิสท์” กลายเป็นโรคระบาดในหมู่สตรีทั่วยุโรป ในบรรดาหญิงสาวที่ลิสท์มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดนั้น มารี เดอ ฟลาวีซี หรือเคาท์เตสดากุลท์ (หรือที่รู้จักกันในนาม ปากกา *ดาเนียล ชแตร์น*) เป็นผู้หญิงที่มีอิทธิพลต่อชีวิตในวัยหนุ่มของเธอมากที่สุด เธอมีอายุมากกว่าลิสท์หลายปี มีสามีแล้วแต่ได้ผลจากสามีเพื่อใช้ชีวิตร่วมกับเขาตามแนวทางของพวกเขา จินตนิยมที่ปฏิเสธกฎเกณฑ์และขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมในยุคนั้น

ลิสท์รู้จักกับเคาท์เตสดากุลท์ใน ห้องรับแขกของโชแปงในช่วงเวลาที่เขากลับไปใช้ชีวิตนักดนตรีตามซาลอนในปารีสอีกครั้ง เธอเป็นสาวสวยที่มีชีวิตหรูหราฟุ้งเฟ้อ ส่วนลิสท์ก็มีชื่อเสียงทางดนตรี ทั้งสองมีความรัก

ต่อกันอย่างถูกต้องที่มณฑล “หลอบหนี่” ออกจากปารีสใน ค.ศ. ๑๘๓๕ เพื่อใช้ชีวิตร่วมกันนับเป็นการเริ่มต้นของการใช้ชีวิตแบบ “นักเดินทาง” ของเขา^๓ ระหว่างค.ศ. ๑๘๓๕-๓๙ ลิสต์และเคาท์เทสตากุลท์ได้ใช้เวลาส่วนใหญ่ท่องเที่ยวในเมืองสำคัญๆ ของสวิสเซอร์แลนด์และอิตาลีซึ่งเป็นไปตามความนิยมหลงไหลของพวกจินตนิยม ทั้งสองมีบุตร - ธิดาด้วยกัน ๓ คน คือ บลองดีน (ญ., ค.ศ. ๑๘๓๕) โคลีมา (ญ., ค.ศ. ๑๘๓๗) และแดเนียด (ช., ค.ศ. ๑๘๓๘) และหลังจากบุตรคนสุดท้ายเกิดได้ไม่นานความสัมพันธ์ระหว่างลิสต์กับเคาท์เทสตากุลท์ก็เริ่มจืดจางและสิ้นสุดลง เคาท์เทสได้พาบุตรทั้งสามแยกตัวกลับไปอาศัยกับมารดาที่ปารีสและปล่อยให้ลิสต์มีอิสระในโลกดนตรี

ในช่วงระยะเวลาแห่ง “การท่องเที่ยว” ดังกล่าว ลิสต์เปิดแสดงคอนเสิร์ตเพียงไม่กี่ครั้ง ที่สำคัญคือการแสดงคอนเสิร์ตการกุศลในกรุงเวียนนา ค.ศ. ๑๘๓๘ เพื่อเก็บเงินช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยจากแม่น้ำดานูบในกรุงบูดา-เปสต์ ประเทศบ้านเกิดของลิสต์ซึ่งเขาจากมาตั้งแต่อายุเพียง ๙ ขวบเท่านั้น คอนเสิร์ตครั้งนี้นับได้ว่าเป็น

ลิสต์เมื่ออายุ ๒๑ ปี (ค.ศ. ๑๘๑๒)

เหตุการณ์ที่สำคัญ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการกลับไปใช้ชีวิตนักดนตรีอีกครั้งหนึ่งซึ่งมีผลต่อการสร้างชื่อเสียงให้แก่ลิสต์ในฐานะเป็นปรมาจารย์ทางคีตนิพนธ์และเปียโน การก้าวสู่การเป็นนักดนตรียอดเยี่ยม ค.ศ. ๑๘๓๕-๔๗

นักประวัติศาสตร์ดนตรีได้กำหนดให้ ค.ศ. ๑๘๓๕-๔๗ เป็นระยะเวลาที่ลิสต์ประสบความสำเร็จและเป็นนักดนตรียอดเยี่ยมอย่าง

^๓ รายละเอียดดู János Kárpáti, “Liszt the Traveller” ใน *The New Hungarian Quarterly* Vol. 103. Budapest : Lapkiadó Publishing House, Autumn, 1986, pp. 108-117.

แท้จริง (a true virtuoso) โดยเริ่มต้น
การจัดแสดงมทรสพ (matinée) ๖ ครั้งใน
กรุงเวียนนาในระหว่างปลายเดือนพฤศจิกายน
กับต้นธันวาคม ค.ศ. ๑๘๓๙ เพื่อหาเงินช่วย
ผู้ประสบทุกข์ภัยในกรุงบูดา - เปสต์อีกครั้ง
หลังจากนั้นได้เดินทางไปเปิดแสดงคอนเสิร์ต
ที่เมืองปอซโซนีในฮังการี ซึ่งเป็นที่ตั้งของรัฐ-
สภาชังกาเรียน (Diet) ลิสต์ได้รับการต้อนรับ
อย่างอบอุ่นจากเพื่อนร่วมชาติ ชุนนาง
ชังกาเรียนจากเมืองเปสต์ได้ส่งรถม้าของ
มารับลิสต์ในวันคริสต์มาสเพื่อไปแสดงที่
นั้น ลิสต์เปิดแสดงคอนเสิร์ต ๙ ครั้งในสาม
สัปดาห์ และในวันที่ ๑๑ มกราคม ค.ศ.
๑๘๔๐ เขาทำหน้าที่วาทยากรเป็นครั้งแรก
ก่อนออกเดินทางออกจากฮังการีลิสต์มีโอกาส
เดินทางไปเปิดการแสดงดนตรีอีกหลายเมือง
รวมทั้งกลับไปเยี่ยมบ้านเกิดที่เมืองคูบอร์แจน
(ไรตัง) ด้วย

ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๔๐-๔๗ เป็นระยะ
เวลาที่ลิสต์เดินทางไปแสดงคอนเสิร์ตใน
ดินแดนต่าง ๆ ทั่วทวีปยุโรปรวมทั้งฮังการี
บ้านเกิดของเขา มากกว่าหนึ่งพันรอบหรือ
โดยเฉลี่ยสัปดาห์ละสามรอบ (ผิดกับการเดิน
ทางระหว่าง ค.ศ. ๑๘๓๕-๓๘ ซึ่งเป็น "การ
ท่องเที่ยว" อย่างเดียว) และประสบความสำเร็จ
อย่างมาก หลายสิบครั้งเป็นการจัดแสดง
คอนเสิร์ตเพื่อการกุศล เช่น จัดหาทุนสำหรับ

สร้างอนุสาวรีย์ให้แก่โบโซเฟนในกรุงบอนน์
การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากหรือสร้างวัด
และอื่น ๆ การเปิดแสดงคอนเสิร์ตทั่วยุโรป
ทำให้ลิสต์ได้รู้จักบุคคลสำคัญ ๆ เพิ่มขึ้น
รวมทั้งคีตกวีวีซาร์ด วักเนอร์ สหายสนิท
(ภายหลังได้เป็นสามีของโคลีมา บุตรสาวคน
ที่สองของลิสต์) ตลอดจนเจ้าหญิงคาโรลีนแ
ฟอน ซายน์-วิทเกินชไตน์ แห่งจักรวรรดิ
รัสเซียที่ลิสต์ได้มีโอกาสสนทนมนต์ด้วยในการ
แสดงคอนเสิร์ตที่เมืองเกียฟในต้น ค.ศ.
๑๘๔๗

ชีวิตในไวมาร์ ค.ศ. ๑๘๔๘-๕๕

เจ้าหญิงซายน์-วิทเกินชไตน์ เป็น
สตรีสวยและฉลาดที่มีอิทธิพลและบทบาทใน
ชีวิตของลิสต์มากที่สุด เธอยอมทิ้งสามีและ
ทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดในรัสเซียเพื่อมาอยู่กับ
ลิสต์ที่ไวมาร์ เยอรมนีใน ค.ศ. ๑๘๔๘ และเป็น
เหตุผลสำคัญที่ทำให้ลิสต์ต้องยุติการเดินทาง
แสดงคอนเสิร์ตในประเทศต่างๆ เพื่อ "ตั้ง
หลักแหล่ง" อยู่ในไวมาร์ โดยได้ตกลงทำสัญญา
เป็นผู้อำนวยการดนตรี (musical director)
หรือ Kapellmeister ประจำราชสำนักให้แก่
แกรนด์ ดยุก ชาร์ลส์ อเล็กซานเดอร์ แห่ง
ไวมาร์ ลิสต์ได้ละทิ้งชีวิตแบบยิปซีและอยู่ใน
ไวมาร์เป็นเวลาถึง ๑๑ ปี (ค.ศ. ๑๘๔๘-
๑๘๕๙) ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้เขาอุทิศ

เวลาทั้งหมดในการแต่งเพลง สอนดนตรี กำกับวงคอนเสิร์ตและอุปรากร ผลงานเพลง ที่มีชื่อเสียงของเขา เช่น *Orpheus, Tasso, Les Préludes, Faust Symphony* และ *Dante Symyphony* และเพลงที่รู้จักกันคืออีกชุดหนึ่งคือ *The Hungarian Rhapsodies* ก็ล้วนแต่เป็นผลจากความคิดสร้างสรรค์ของเขาที่ไวมาทั้งสิ้น ลิสต์มีส่วนทำให้ไวมากรกลายเป็นศูนย์กลางดนตรีที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของโลก

ใน ค.ศ. ๑๘๕๙ ลิสต์ลาออกจากตำแหน่งผู้อำนวยการดนตรีประจำราชสำนัก และในปีเดียวกันนี้ แดเนียลบุตรชายคนโตวัย ๒๐ ปี ถึงแก่กรรมซึ่งสร้างความโศกเศร้าให้แก่ลิสต์เป็นอันมาก เขาได้แต่งเพลงมาร์ชงานศพ "*Les Moris*" เพื่อใช้บรรเลงในพิธีฝังศพของบุตรชาย และตั้งใจจะใช้เพลงเดียวกันนี้กับเพลง "*La Noite*" (ประพันธ์ใน ค.ศ. ๑๘๖๔) เพื่อใช้ในพิธีศพของเขาด้วย

บรรพชิตกิตติมศักดิ์

ใน ค.ศ. ๑๘๖๐ ลิสต์เดินทางไปกรุงโรมเพื่อขอประทานอนุญาตจากพระสันตปาปา สมรสกับเจ้าหญิงคาโรลินเน ฟอน ซายน์-วิทเกินสไตน์ แต่ถูกสำนักวาติกันเลื่อนงานแต่งงานออกไปอย่างไม่มีกำหนดตามคำร้อง

ทุกข์ของสวามีเก่าของเจ้าหญิง ซึ่งสร้างความผิดหวังให้แก่ลิสต์เป็นอันมาก จนทำให้เขาเก็บตัวเงียบไม่ยุ่งเกี่ยวกับสังคมภายนอกเป็นเวลาหลายปี ในช่วงแรกของทศวรรษ ๑๘๖๐ ลิสต์ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการสวดมนต์ภาวนา และศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา อย่างไรก็ตาม ลิสต์ยังมีความสนใจดนตรีและได้ประพันธ์เพลงเกี่ยวกับศาสนาขึ้นหลายเพลง เช่น *Legenel of St. Elizabeth, Christus, Thirteenth Psalm* และ *Hungarian Coronation Mass* ที่นำออกแสดงเป็นครั้งแรกในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของพระเจ้าฟรานซิสโยเซฟและพระมเหสีในกรุงบูดาเปสต์

จากการอุทิศเวลาและผลงานเพื่อศาสนา ลิสต์จึงได้รับสมญานามกิตติมศักดิ์ (honorary title) ว่า "พระลิสต์" (The Abbé Liszt) โดยไม่ต้องบวชเป็นพระ ใน ค.ศ. ๑๘๖๖ ลิสต์เริ่มเดินทางไปยังที่ต่างๆ ในยุโรปตามนิสัยที่ไม่ชอบอยู่เป็นที่ของเขา เช่น ปารีส, บรัสเซลส์, แอมสเตอร์ดัม และเมืองอื่น ๆ ในเยอรมนีและสวิสเซอร์แลนด์

ใน ค.ศ. ๑๘๖๙ ลิสต์กลับไปพำนักในไวมาอีกครั้งตามคำเรียกร้องของแกรนด์ดยุกอเล็กซานเดอร์ อย่างไรก็ตามความตั้งใจที่ยังคงผูกพันกับบางสิ่งบางอย่างเขาจึงแบ่งเวลาไปพำนักที่โรม (ซึ่งเจ้าหญิงคาโรลินเนยังประ

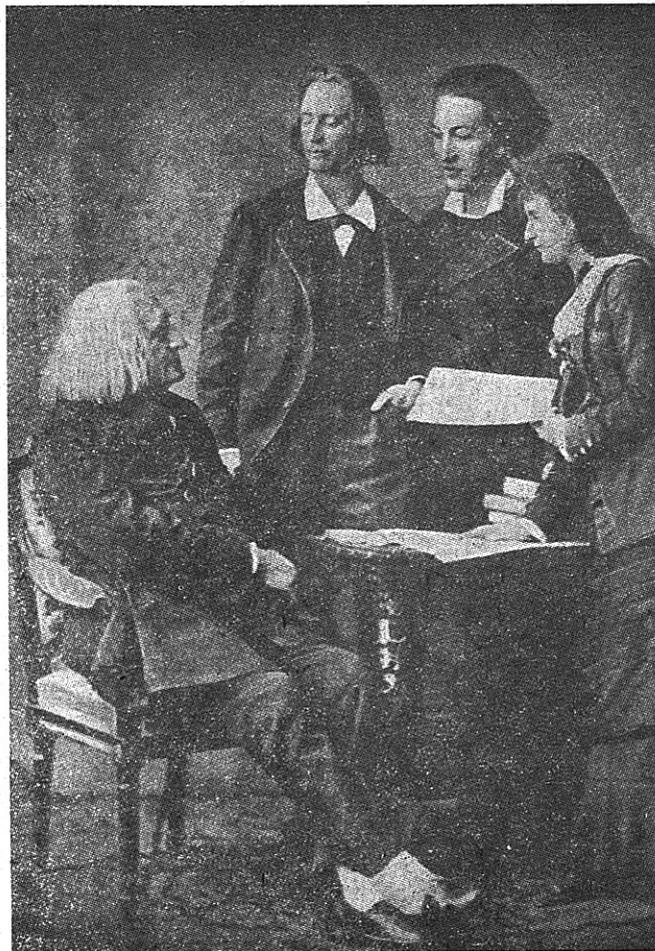
ทับอยู่) และบุคา--เปสต์ก็ด้วยโดยใช้เวลาอยู่
ทั้ง ๓ แห่งๆ ละเท่าๆ กัน และทำเช่นนี้ตลอด
ไปจนถึงแก่กรรมใน ค.ศ. ๑๘๘๖

ความสำเร็จในบั้นปลายชีวิต

ใน ค.ศ. ๑๘๗๐ เป็นปีครบรอบวัน
เกิดปีที่ ๑๐๐ ของเบโรเฟน ลิสต์ได้ร่วมในการ
เฉลิมวาระพิเศษในกรุงเวียนนาโดยรับหน้าที่
เป็นวาทยากรกำกับเพลง *Symphony No. 9*
ของเบโรเฟนและ *Beethoven Cantate No. 2*
ของเขาเอง ในค.ศ. ๑๘๗๑ เมื่อลิสต์อายุ
ได้ ๖๐ ปี เขาได้รับแต่งตั้งให้เป็น *Royal
Hungarian Councillor* กิตติมศักดิ์ และได้
รับเงินตอบแทนปีละ ๔,๐๐๐ ฟอรินท์และ
ใน ค.ศ. ๑๘๗๓ รัฐบาลยังกำริจัดงานฉลอง
ครบรอบ ๕๐ ปีให้แก่ลิสต์ ในกรุงบูดาเปสต์
เพื่อฉลองความเป็นอัจฉริยะทางดนตรีนับแต่
เขาได้ยึด "อาชีพนักดนตรี" ตั้งแต่มีอายุได้
เพียง ๑๒ ขวบเท่านั้น ลิสต์ได้รับหรีดทอง
และการจัดตั้งมูลนิธิฟรานซ์ ลิสต์ เพื่อเป็น
เกียรติแก่เขาในฐานะที่นักดนตรีเอกของ
ฮังการี สองปีต่อมาลิสต์ได้รับเลือกให้เป็น
ประธานสถาบันดนตรีแห่งชาติคนแรกของ
ฮังการี

ในบั้นปลายชีวิต ลิสต์ได้ทุ่มเทกำลัง

กายและกำลังใจในการเป็นครู และประพันธ์
เพลงอีกมากมายหลายเพลง ที่สำคัญได้แก่
*Mephisto Waltz, Jeux d' Eaux à la
Villa d' Este, The Hungarian
Rhapsody No. 16* และ *Weihnachtsbaum
Le Lugubre Gondale*

ลิสต์ในวัย ๓๐ ปี กับลูกศิษย์ของเขา (ค.ศ. ๑๘๘๑)

^๔ ลิสต์เคยมีโอกาสเข้าเฝ้าพระนางเจ้าวิกตอเรียครั้งแรกใน ค.ศ. ๑๘๔๕ หรือ ๔๐ ปีก่อนหน้านั้นในงาน
Beethoven Festival ในกรุงบอนน์ เยอรมนี

ใน ค.ศ. ๑๘๘๖ ลิสต์จัดงาน “Jubilee Tour” เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองอายุครบ ๗๕ ปี โดยเดินทางไปแสดงในนครสำคัญๆ ของยุโรป รวมทั้งกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ อีกครั้งหลังจากที่ไปแสดงเมื่อครั้งสุดท้ายใน ค.ศ. ๑๘๔๕ ลิสต์ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากพระนางเจ้าวิกตอเรีย พระบรมราชินีนาถและชาวอังกฤษที่หลงใหลในคีตนิพนธ์และความสามารถเชิงดนตรีของเขา พระบรมราชินีนาถทรงส่งรถม้าหลวงมารับลิสต์จากที่พักโดยมีผู้คนยืนต้อนรับเต็มสองฝั่งถนนไม่ผิดกับการรับขบวนเสด็จเท่าใดนัก ทุกคนให้เกียรติแก่ลิสต์อย่างมากโดยต่างถอดหมวกให้และส่งเสียงต้อนรับด้วยความชื่นชมในคืนนั้น (๗ เมษายน ๑๘๘๖) ลิสต์บรรเลงเพลงถวายพระนางเจ้าวิกตอเรียให้เป็นที่สำราญพระราชหฤทัยที่พระราชวังวินเซอร์ ๔ เพลงซึ่งรวมทั้ง *St. Elizabeth* ตามพระราชเสาวนีย์และ *Nocturne (B flat minor)* ของโชแปง หลังจากนั้นลิสต์ได้แสดงดนตรีอีกหลายครั้ง และล้วนแต่ประสบความสำเร็จทางสิ้น จนลิสต์ได้ตั้งความหวังไว้ว่า “ข้าพเจ้าจะกลับมาใหม่ในปีหน้า”

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๘๖ ลิสต์เดินทางมายังเมืองไบรอนท์ในเยอรมนีเพื่อเยี่ยมโคสิมาบุตรสาวและร่วมในพิธีครบรอบวันมรดกรรม ๓ ปีของวักเนอร์ แต่การท่องเที่ยวและการตรากตรำในงานเกินไปทำให้สุขภาพของเขาเสื่อมโทรม ลิสต์ล้มป่วยเป็นไข้หวัดและมีโรคปอดบวมแทรก เขาเสียชีวิตในวันที่ ๓๑ กรกฎาคมนั่นเอง ขณะที่มีอายุได้ ๗๕ ปี

เกียรติคุณ

แม้ลิสต์จะใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในต่างแดน นิยมพูด “ภาษาต่างชาติ” (ฝรั่งเศสและเยอรมัน) และเมื่อถึงแก่กรรมร่างของเขาฝังในเมืองไบรอนท์ที่มีใช้แผ่นดินปีตุภูมิ แต่ในใจของลิสต์แล้วเขาเป็นชาวแมกยาร์อย่างเต็มหัวใจ ลิสต์เป็นนักดนตรีที่ซาบซึ้งกับเพลงพื้นเมืองของฮังการีและสามารถนำเอาท่วงทำนองเพลงที่รื่นเรริงสนุกสนานนั้นมาดัดแปลงบรรเลงเป็นเพลงคลาสสิกและเผยแพร่ไปทั่วยุโรป นอกจากนี้เขายังเป็นผู้วางรากฐานและส่งเสริมเพลงคลาสสิกให้เป็นที่นิยมกันในหมู่ชาวฮังการีอีกด้วย จึงไม่

๕ สมาคมฟรานซ์ ลิสต์ (Ferenc Liszt Society) ได้สลายตัวในเวลาต่อมา แต่ใน ค.ศ. ๑๙๓๒ ได้มีการจัดตั้งขึ้นมาใหม่ และถูกยุบไปใน ค.ศ. ๑๙๕๐ แต่ใน ค.ศ. ๑๙๗๓ สมาคมฟรานซ์ ลิสต์ ได้ฟื้นตัวอีกครั้ง ปัจจุบันนับเป็นสมาคมทางดนตรีที่สำคัญของฮังการี มีสมาชิกถึง ๑,๐๐๐ คน ซึ่งรวมทั้งนักดนตรีเอกของฮังการีหลายคน

เป็นที่แปลกใจว่าเขาจะเป็นนักดนตรีเอกที่ชาว
 ชังกาเรียนภูมิไฉมากที่สุดผู้หนึ่ง ทุก ๆ ปี
 เพื่อนร่วมชาติจะจัดงานฉลองเมื่อครบรอบ
 วันเกิด หรืองานที่ระลึกถึงวันมรณกรรม
 ของเขา ได้มีการจัดตั้ง สมาคมฟรานซ์ ลิสต์
 ขึ้นเป็นครั้งแรกในกรุงบูดาเปสต์ ใน ค.ศ.
 ๑๘๙๓^๕ และใน ค.ศ. ๑๙๒๕ รัฐบาลฮังการี
 ได้ให้เกียรติอย่างสูงแก่เขาโดยการเปลี่ยนชื่อ
 “สถาบันดนตรีแห่งชาติ” เป็น “สถาบันดนตรี
 ฟรานซ์ ลิสต์” และนับแต่ ค.ศ. ๑๙๓๓ เป็น
 ต้นมา ได้มีการจัดแสดงแข่งขันบรรเลงเพลง
 คีตนิพนธ์ของฟรานซ์ ลิสต์ มาโดยตลอด
 ปัจจุบันรัฐบาลจะมอบ รางวัลลิสต์ (*Liszt
 Prize*) ที่เป็นรางวัลทางดนตรีที่มีเกียรติยิ่ง
 แก่นักดนตรีคลาสสิกที่มีฝีมือเยี่ยมของปี นอก
 จากนี้รัฐบาลยังให้เกียรติแก่ฟรานซ์ ลิสต์ อีก
 มากมายหลายประการ เช่นจัดตั้งห้องสมุด
 ฟรานซ์ ลิสต์ พิพิธภัณฑ์สถานฟรานซ์ ลิสต์
 สถาบันฟรานซ์ ลิสต์ ฯลฯ

ใน ค.ศ. ๑๙๘๖ เป็นวาระครบรอบ
 วันเกิดปีที่ ๑๗๕ ของลิสต์ และเป็นปีที่เขา
 ถึงแก่มรณกรรมครบ ๑๐๐ ปี ประเทศต่าง ๆ
 จึงจัดให้เป็น “ปีลิสต์สากล” (*International
 Liszt Year*) เพื่อรำลึกถึงโอกาสพิเศษนี้
 สำหรับประเทศฮังการีบ้านเกิดของลิสต์นั้น
 รัฐบาลได้จัดให้มิงงานเฉลิมฉลองแก่ชาติติดต่อกัน
 ตลอดทั้งปี นิทรรศการเกี่ยวกับชีวประวัติ
 ของลิสต์และคอนเสิร์ตนับไม่ถ้วนได้จัดแสดง
 ขึ้นในกรุงบูดาเปสต์และเมืองต่าง ๆ รอบประ
 เทศ ที่สำคัญคือการเปิดอนุสาวรีย์ฟรานซ์
 ลิสต์ ในสวนสาธารณะกองเกรสเซ็นเตอร์
 ปาร์ค ในกรุงบูดาเปสต์ เพื่อเชิดชูเกียรติ
 แต่คีตกวีเอกผู้^๕

เมื่อดนตรีพูดภาษาสากล นามของ
 “ฟรานซ์ ลิสต์” คงไม่เป็นเพียงคีตกวีเอกของ
 ชาวแมกยาร์เท่านั้น แต่เขายังเป็น “สมบัติที่มี
 ค่า” ของชาวโลกด้วย ●

บรรณานุกรม

“Liszt Anniversaries in Hungary 1986,” *Buda Press*, 96, 1985 86-42, pp. 1-11.

“Remembering Ferenc Liszt,” *Buda Press*, 104, 1985 86-42 a, pp. 1-18.

“The Hungarian Ferenc Liszt Society,” *Buda Press*, 114, 1985 42 b, pp. 1-6.

Wallker, Alan, “Liszt and Vienna,” *The New Hungarian Quarterly*, Vol. 100
Budapest: Lapkiadó Publishing House, Winter 1985, pp. 253-262.

และบทความเกี่ยวกับฟรานซ์ ลิซท์ใน *The New Hungarian Quarterly*, Vol. 103.
Budapest : Lapkiadó Publishing House, Autumn 1986 คือ

Eckhardt, Mária, “Liszt in His Formative Years : Unpublished Letters
1824-1827,” pp. 91-107.

Kárpáti, Janos, “Liszt the Traveller,” pp. 108-118.

Legány Dezső, “Liszt and the Musical Scene : Influences and Contacts
1869-1886,” pp. 119-130.

Williams, Andrian, “The Last Visit to London : April 1886,” pp. 131-
138.

